

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

УДК 001.102/.92:32:004

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА СКЛАДОВА ЇХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДОСВІД ЛУЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

Бузулук О.С.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

У роботі вирішено актуальне наукове значення, що полягає в обґрунтуванні особливостей реалізації інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування через систему електронного врядування. Головний результат полягає у розробці конкретних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів інформаційної діяльності в органах місцевого самоврядування через впровадження електронного врядування. У результаті дослідження зроблено висновок, що електронне врядування є стратегічною частиною інформаційної діяльності та сприяє залученню широкої громадськості до управління в місцевому самоврядуванні.
Ключові слова: електронне врядування; інформаційна діяльність; орган місцевого самоврядування.

Постановка проблеми. У сучасному світі успішне виробництво та розповсюдження конкурентоспроможного національного інформаційного продукту є однією з необхідних умов формування інформаційного суспільства держави.

Тож питання електронного врядування з кожним роком набуває все більшого значення. Зростає кількість країн, які починають усвідомлювати переваги електронного уряду. Усвідомлює це й Україна. Однак, на відміну від тих, хто вже здійснив правове і нормативне забезпечення цього процесу, визначився з тим, яке саме суспільство хоче будувати, в Україні всі ці питання є відкритими.

Незважаючи на те, що електронне врядування безпосередньо стосується діяльності органів влади, їх взаємодії з громадянами тощо, самі представники влади далеко не завжди і не до кінця правильно розуміють суть цього поняття, а для деякого воно взагалі нове і невідоме.

Тому детальне вивчення цього питання є актуальним та необхідним для впровадження в органах влади, зокрема в органах місцевого самоврядування, інформаційна діяльність яких є предметом нашого вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема електронного врядування, електронного уряду, е-уряду досліджується багатьма науковцями: Арістова І., Почепцов Г., Клімушин П., Архипова Є., Дмкова М., Голобуцький О., Семенченко А. та інші.

Спрямованість їхніх досліджень можна умовно поділити на чотири групи. Перша характеризується теоретичним визначенням «електронного урядування» та можливостями змін у суспільстві в результаті його впровадження. Друга, навпаки, зосереджена на прикладному аспекті даної проблематики шляхом розроблення окремих елементів «електронного урядування» і застосування в діяльності органів влади або їх підрозділах. Третя розглядає суто технічні аспекти: варіанти побудови мережі, необхідні апаратні засоби та специфічне програмне забезпечення. Четверта група відрізняється спробами комплексного до-

слідження даної проблематики, орієнтацією на забезпечення максимальної ефективності державного управління.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, їхні дослідження, головним чином, спрямовані на вивчення цієї теми щодо інформаційної політики загалом. Те, що стосується саме органів місцевого самоврядування, залишається поза увагою.

Нині, в час реформи децентралізації, питання інформаційного забезпечення та інформаційної діяльності органів влади на місцях, стає особливо актуальним, що й досліджено у статті.

Мета статті. Мета дослідження полягає у тому, щоб на основі осмислення теоретично-методологічних основ інформаційної діяльності, опрацювання нормативних актів з теми електронного врядування, а також аналізу інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування в контексті загальнодержавної діяльності проаналізувати перспективи розвитку електронного врядування в Луцькій міській раді та окреслити проблемні моменти на цьому шляху.

Відповідно до цього, концепція наукової роботи передбачає виконання таких завдань:

- проаналізувати досвід органів місцевого самоврядування у сфері електронного врядування;
- проілюструвати визначальну роль громадськості у прийнятті рішень органами місцевого самоврядування;
- розробити типові методичні рекомендації щодо вдосконалення електронного врядування в органах місцевого самоврядування.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу роботи становлять фундаментальні положення з теорії й практики електронного врядування.

Застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Компаративний та логіко-семантичний методи були використані для визначення категоріально-понятійного апарату управління інформаційною сферою. Структурно-функціональний аналіз сприяв глибокому

вивченню функціональних особливостей електронного врядування в органах місцевого самоврядування. За допомогою порівняльно-історичного підходу виявлені зміни в українському інформаційному просторі, визначені тенденції його розвитку на місцевому рівні, досліджені зміни в розвитку електронного врядування. Метод порівняння використовувався при аналізі документальних джерел електронного врядування. Системний підхід дозволив розкрити цілісність інформаційної діяльності в органах місцевого самоврядування, виявити взаємозв'язки між її структурними елементами та окреслити електронне врядування як концептуальну складову інформаційної діяльності загалом.

Виклад основного матеріалу. Результати й обговорення полягають у розробці конкретних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів інформаційної діяльності в органах місцевого самоврядування через впровадження електронного врядування.

Рекомендації розроблені на основі власного практичного досвіду роботи в органі місцевого самоврядування і можуть бути використані:

- при розробці регіональних програм реалізації інформаційної діяльності;
- при організації ефективної системи взаємодії органів місцевого самоврядування із засобами масової комунікації;
- у сфері інформаційно-аналітичного управління органів місцевої влади;
- у практиці викладання навчальних дисциплін з державного управління, політології, теорії журналістики, масової комунікації, реклами та зв'язків з громадськістю, а також в програмах курсів підвищення кваліфікації державних службовців;
- під час окремих спеціальних заходів (тренінгів, семінарів, лекцій), в яких зацікавлена широка громадськість.

Питання електронного врядування з кожним роком набуває все більшого значення. Зростає кількість країн, які починають усвідомлювати переваги електронного уряду. Незважаючи на те, що електронне врядування безпосередньо стосується діяльності органів влади, їх взаємодії з громадянами тощо, самі представники влади не завжди і не до кінця правильно розуміють суть цього поняття, а для деякого воно взагалі нове і невідоме.

Державним органом у сфері електронного врядування є Державне агентство з питань електронного урядування, утворене 4 червня 2014 шляхом перейменування Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України – центральний орган виконавчої влади [1].

Критерії створення електронного уряду мають відповідати управлінським пріоритетам XXI століття, яким притаманна:

- легітимність;
- роль законів;
- прозорість, відповідальність і чесність [2, с. 68].

Тобто, е-врядування передбачає, що будь-яка особа через інформаційно-комунікаційні засоби може звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування для отримання необхідної інформації, і головне – для отримання адміністративних послуг.

На сьогодні спостерігається зростання кількості прихильників думки, що впровадження інформаційних технологій в управління дасть змогу швидко все оптимізувати: зменшити витрати на утримання держави, прискорити взаємодію органів влади між собою і з громадянами [81].

Найвагоміший аргумент на користь електронного врядування, який наводять його прихильники, – це підвищення прозорості та відкритості органів влади за рахунок переходу на новий рівень зворотного зв'язку як із громадянами, так і з бізнесом [2, с. 69].

Електронне врядування є одним з інструментів розвитку інформаційного суспільства, впровадження якого сприятиме створенню умов для відкритого і прозорого державного управління. Головною складовою електронного врядування є електронний уряд (е-уряд) – єдина інфраструктура міжвідомчої автоматизованої інформаційної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування між собою, з громадянами і суб'єктами господарювання [4].

Одні автори описують, які саме зміни відбуваються в суспільстві й певних його структурах унаслідок впровадження електронного врядування. Інші вибирають прикладний аспект і просто перелічують різні застосування складників. Замість «електронного уряду», як вважають автори видання «Доступ до інформації та електронне урядування», доречніше говорити про державну сітьову інформаційну інфраструктуру як інформаційно-комунікаційну систему, що забезпечує оптимальне для суспільства функціонування всіх гілок і рівнів державної влади [5, с. 112].

Якщо говорити про перспективи запровадження електронного врядування у нашій державі, то вони існують; деякі елементи електронного врядування в Україні функціонують вже сьогодні. Проте, потрібно розуміти, що запровадження електронного врядування – це масштабний і довгостроковий проект. Створення інформаційної мережевої інфраструктури держави повинно супроводжуватися «реінжинірингом» усієї системи управлінських процесів, що, насправді, означає подолання стереотипів бюрократичної культури. Можливо, реалізації концепції буде сприяти адміністративна реформа, мета якої – модернізація системи державного управління і яка активно впроваджується нині.

«Аналіз місцевих особливостей дозволяє говорити про необхідність самобутньої української моделі розвитку, в основі якої може лежати принцип децентралізованої інтеграції» [6, с. 20].

Успішними прикладами місцевих проектів у сфері електронного врядування можна назвати такі:

- система електронного документообігу el-doc system (Луцька міська рада);
- впровадження веб-сайту «Адміністративні послуги органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування Волинської області» (Волинська облдержадміністрація) [7];
- впровадження автоматизованої системи електронного документообігу органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (Волинська облдержадміністрація);
- проект «Твій місцевий депутат. Волинська область» [8];

• проект «Відкрите місто» [9].

Безпосередньо Луцької міської ради як органу місцевого самоврядування стосуються проєкти «Відкрите місто» та Система електронного документообігу.

Проєкт «Відкрите місто» упроваджується за закордонні кошти місцевою громадською організацією та Луцькою міською радою [9]. Цим проєктом передбачено, що будь-який мешканець може повідомити про проблему в режимі он-лайн, а влада мала б негайно реагувати і вирішувати. Однак, наразі цей проєкт мало відомий лучанам, і все це здебільшого – через їхню ж байдужість та відсутність активної громадянської позиції.

Разом із тим, сайт є дуже цінним джерелом інформації і для влади та її прес-служби, і для громадян, адже відкриває для всіх різні можливості: мешканцям – привертати увагу влади до актуальних публічних проблем своїх районів, вулиць, будинків; намагатись спільно вирішувати проблеми, щоб зробити місто чистішим і безпечнішим; органам влади – швидко, без посередників отримувати інформацію про проблеми; контролювати роботу комунальних підприємств і підрядників; громадським організаціям – об'єднувати мешканців і разом намагатись знайти ефективні рішення проблем; благодійникам, бізнесу, місцевим депутатам – планувати свої благодійні ініціативи, допомагати вирішувати проблеми владі та мешканцям.

Передумовою застосування системи електронного документообігу в Луцькій міській раді було впровадження системи управління якістю на основі міжнародних стандартів ISO 9001-2000, адаптованих до діяльності органів місцевого самоврядування [10]. Таким чином, ця міська рада однією з перших залучила до роботи у системі майже всі виконавчі органи, використовуючи можливість роботи у системі термінальних користувачів, що не обмежує застосування системи та не вимагає обов'язкової прив'язки до робочого місця (крім місць реєстрації документів).

Система має модульну структуру: 1. Персональний інформаційний менеджер, 2. Вхідна кореспонденція, 3. Обслуговування справ, 4. Облік документів (ведення реєстрів різних видів документів), 5. Вихідна кореспонденція, 6. Бази (побудова ієрархічних довідників), 7. Пошук (пошук у всіх модулях системи). Як зазначають автори збірника про кращі практики електронного врядування, впровадження елементів електронного

документообігу – це тривалий і складний процес, але є значні успіхи в цьому в ЛМР. Загалом же, застосування цієї системи має забезпечувати:

- прозорість і відкритість органів місцевого самоврядування;
- економію матеріальних і часових ресурсів;
- підвищення якості надання адміністративних послуг;
- підвищення ефективності роботи;
- вдосконалення взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, бізнесом, громадянами;
- покращення ефективності використання інформаційних та інших ресурсів;
- прискорення переходу органів місцевого самоврядування на безпаперову технологію документообігу;
- зменшення корупції в органах влади;
- забезпечення умов для розвитку електронної демократії [11, с. 36].

Ще один проєкт, що реалізовується міською радою, – відслідковування руху громадського транспорту в режимі реального часу онлайн безпосередньо через офіційний сайт міської ради. Так, на сайті створений банер, натиснувши на який можна побачити, де саме в даний момент перебуває той чи інший тролейбус або те чи інше маршрутне таксі [12]. Крім того, можна ознайомитись з графіком руху та маршрутом. Натиснувши на мапі на будь-який номер маршрутного таксі, можна побачити його державний номер, час в дорозі, швидкість тощо. Також видно той транспорт, який запізнюється, випереджає або рухається згідно з графіком.

Така система керування та моніторингу руху громадського транспорту є зручною як для туристів, так і для мешканців міста, однак потрібно постійно відслідковувати дотримання правил перевізниками та водіями, а це вже має робити активне громадянське суспільство. І всі необхідні важелі для цього створені Мультимедійним Автоматизованим Комплексом.

Черговим проєктом, що реалізовується у Волинській області і має відношення до ЛМР, зокрема до Центру надання адміністративних послуг, є проєкт «Електронне урядування для підзвітності влади та участі громади». Цей пілотний проєкт за фінансової підтримки Швейцарського бюро співробітництва впроваджується лише у чотирьох областях України протягом 2015-2018 років, і ним передбачено виконати роботи щодо розроб-

Таблиця 1

Електронне врядування у Луцькій міській раді

Система електронного документообігу el-doc system (Луцька міська рада)	Позбавлення від паперової документації, ведення діловодства в електронній системі, швидка реакція на листи
Впровадження веб-сайту «Адміністративні послуги органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування Волинської області» (Волинська облдержадміністрація)	Будь-які послуги можна замовити он-лайн, записатись на певний день і годину, відслідковування своєї справи в режимі реального часу
Проєкт «Твій місцевий депутат. Волинська область»	Контроль за депутатською діяльністю та активністю, подання запитів та запитань через сайт, відслідковування реакцій
Проєкт «Відкрите місто»	Можливість подати он-лайн заявку про міську проблему, одержання швидкої реакції, відслідковування вирішення проблеми
Геоінформаційні системи (ГІС)	На етапі впровадження

ки інформаційних платформ, які забезпечуватимуть електронну взаємодію між різними рівнями місцевої влади та між громадами й владою.

Запровадження електронного урядування у сучасній Україні є потужним євроінтеграційним чинником, який надає дієвий імпульс гармонізації взаємодії органів влади з громадянами, громадськими організаціями, бізнесом та іншими органами влади відповідно до вимог та стандартів Європейського Союзу.

Поряд із цим, важливим аспектом у розвитку електронного урядування є медіаграмотність та медіаосвіта громадян, починаючи зі школи. Науковцями вже розроблені відповідні програми [13].

Експерти висловлюються і на підтримку «відкритої журналістики» як ряду новацій, що швидко здобувають підтримку та визнання, дозволяють завоювати більшу довіру до медійників та залучити аудиторію до створення медіа-контенту [14].

Схему електронного урядування подано у таблиці.

Висновки і пропозиції. У роботі вирішено актуальне наукове завдання, що полягає в обґрунтуванні особливостей реалізації інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування (на прикладі Луцької міської ради) через систему електронного урядування.

На основі осмислення теоретично-методологічних основ інформаційної діяльності, опрацювання нормативних актів з теми електронного урядування, а також аналізу інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування в контексті загальнодержавної діяльності проаналізовано перспективи розвитку електронного урядування в Луцькій міській раді та окреслено проблемні моменти на цьому шляху.

Окрім того, розроблено типові методичні рекомендації щодо вдосконалення електронного урядування в органах місцевого самоврядування.

Електронне урядування є стратегічною частиною інформаційної діяльності та сприяє залученню широкої громадськості до управління в місцевому самоврядуванні. Воно здатне змінити природу влади, зробити її більш прозорою та

підконтрольною громадськості і вигідне не лише громадянам, але й самій державі, зокрема для підвищення ефективності організації діяльності та функціонування державних органів.

У Луцьку діють проекти «Відкрите місто» та Система електронного документообігу у виконавчих органах, які відповідають принципам е-урядування. Діє також система відслідковування руху громадського транспорту онлайн. Загалом, реалізовується чимало проектів у сфері е-урядування.

Разом з тим, є ряд проблем щодо електронної участі громадян в урядуванні: ідентифікація громадян, цифрова нерівність, статус електронних звернень та часто формальний характер. Тому їх вирішення може відбуватись через достатнє фінансове забезпечення з державного бюджету, медіаосвіту громадян та відкриту журналістику, яка б писала на ці теми.

Наукова новизна дослідження визначається тим, що розроблено практичні рекомендації щодо використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у роботі місцевих органів влади: через запровадження електронного урядування та через участь громадськості в процесі прийняття рішень, а також проаналізовано роботу місцевих органів влади щодо інформаційного забезпечення зв'язків із громадськістю, впровадження електронного урядування й головних напрямів та форм їх інформаційної діяльності.

Через те, що нині в країні відбуваються процеси децентралізації та постійно змінюється законодавство, тема інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування є актуальною та важливою. Органи влади, особливо на місцях, мають дбати про те, щоб їхня діяльність була ефективною, професійною, а головне – широкодоступною для кожного громадянина. Тому дані напрацювання є плацдармом для втілення цих речей. Відтак, у перспективі й далі розглядатимуться нові ефективні методи та способи інформаційної діяльності, комунікації з громадянами, донесення важливої інформації тощо через різні можливості електронного урядування.

Список літератури:

1. Державне агентство з питань електронного урядування [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://dknii.gov.ua/>. – Дата доступу: 27.08.2016.
2. Почепцов Г.Г., Чукут С.А. Інформаційна політика : Навч. посіб. – К. : Знання, 2006. – 663 с.
3. Книга за результатами конференції «Майбутнє місцевого урядування в Україні» [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://gurt.org.ua/news/recent/21031/bull/>. – Дата доступу: 07.02.2014.
4. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження Голови Верховної Ради України від 13.12.2010 № 2250-р. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80>. – Дата доступу: 13.12.2010.
5. Доступ до публічної інформації [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.lutskrada.gov.ua/access-to-public-information>. – Дата доступу: 27.08.2016.
6. Довідник державних послуг / Упоряд. : М.В.Менджул, М.М.Яцков. – Ужгород : «Видавництво Олександри Гаркуші», 2008. – 88 с.
7. Адміністративні послуги органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування Волинської області [Електронний ресурс] // Портал адміністративних послуг м. Луцька . – Режим доступу : www.ap.volyn.ua. – Дата доступу: 27.08.2016.
8. Твій місцевий депутат [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://deputat.volyn.ua/dep/>. – Дата доступу: 27.08.2016.
9. Відкрите місто [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://hostpro.opencity.in.ua/issuelist#r=UA07101>. – Дата доступу: 27.08.2016.
10. Система управління якістю [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://lutskrada.gov.ua/quality-management-system>. – Дата доступу: 27.08.2016.
11. Осокін Д.А., Хмель Н.М. Країні практики електронного урядування у виконавчих органах Луцької міської ради. – Луцьк : ПП Ролінгер І.Г., 2011. – 40 с.

12. Система керування та моніторингу руху громадського транспорту [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.mak.lutsk.ua/guest>. – Дата доступу: 27.08.2016.
13. Медіаосвіта (медіаграмотність) : навчальна програма для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, педагогічних та науково-педагогічних працівників. – К. : ІТЗО; АУП, 2013 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.medialiteracy.org.ua/index.php/dlia-vykladacha/opri-2/prohramy-urokiv/34-prohramy-lektsii-dlia-vykladachiv-vnz/57-program-for-students.html>. – Дата доступу: 10.10.2013.
14. Сілл М. На підтримку відкритої журналістики : нові рамки інформування громадськості [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytyka/na-pidtrymku-vidkrytoyi-zhurnalistyky-novi-ramky-informuvannya-hromadskosti.html>. – Дата доступу: 03.04.2012.

Бузулук О.С.

Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки

РАЗВИТИЕ ЭЛЕКТРОННОГО УПРАВЛЕНИЯ В ОРГАНАХ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ КАК КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ИХ ИНФОРМАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: ОПЫТ ЛУЦКОГО ГОРОДСКОГО СОВЕТА

Аннотация

В работе решено актуальное научное значение, которое заключается в обосновании особенностей реализации информационной деятельности органов местного самоуправления через систему электронного управления. Главный результат заключается в разработке конкретных рекомендаций по совершенствованию механизмов информационной деятельности в органах местного самоуправления через внедрение электронного управления. В результате исследования сделан вывод, что электронное управление является стратегической частью информационной деятельности и способствует привлечению широкой общественности к управлению в местном самоуправлении.

Ключевые слова: электронное управление, информационная деятельность, орган местного самоуправления.

Buzuluk O.S.

Lesya Ukrainka Eastern European National University

E-GOVERNMENT DEVELOPMENT IN LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES THE CONCEPTUAL COMPONENT OF ITS INFORMATION ACTIVITIES: THE CASE OF LUTSK CITY COUNCIL

Summary

The article decided the actual scientific value, which is the justification of implementation details of information of local government through the electronic control system. The main result is the development of specific recommendations for improving the information work in local government through the introduction of electronic control mechanisms. The study concluded that e-governance is a strategic part of the information activities and helps to attract the general public to the local self-government administration.

Keywords: e-government, information activities, local self-government body.